

“Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa” (Nichita Stănescu)

ianuarie 2012
anul III
nr. 1 (22)

LitArt

Se distribuie
GRATUIT.

Publicație lunară de cultură. Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor. ISSN: 2067 - 5240

Poeme de...

Dan CULCER

BASM

Pe tărâmul celălalt, peste pragul unui gard
pe tărâmul celălalt, un cal alb înaripat
freamătă cu aripi de argint ce ard.

Mă înalță peste Țara Ghionoaiei
cătredrădina cu cerbi și palate de aur.
Dincolo, dincolo de plaur, unde Diana-Sânziana
mă așteaptă cu arcul întins, la vînătoare
de oameni fugărind iepuri și chiopi.

Săgetat de soare calul meu cel alb moare.
Carnea noastră arsă fumegă a nard.

SUB O FLAMURĂ DE VÂSC

Sub o flamură de vâsc, i-am găsit turuind
Despre sensul adânc al fântânii secate
Au sădit nucă verde în fântâna cu ceai
Sensul mesei rotunde — un ceasornic la prânz

Cumsecade părea ființa lor sufocantă
Mă gândeam înșelat să îi scap de păcate
C-o lamă ascunsă sub corsaj de bacantă

Dar bunica-mi spunea, de seara te-ajunge
pe drum, intră în casă de prieteni,
mai bun e un vin afumat cu tămâie,
decât mare, sărată lacrima rerum.

ETICĂ

Soarele nu-și schimbă cale
zarea nu se-ntunecă
marea nu iese din matcă
viața nu se molipsește
rama nu se spulberă,
cuget nu se satură
decât câinele se gudură
dacă e lovit.

ORAȚIE

Cunună, cununi, aură-n văgăuni
salamandre repezi, crezi, să te ducă,
să le vezi, ochii limpezi căpcăuni,
să oprești arginii și ivorii calești
cătredră plecând, laude plângând,
marea sărutată, lumea luminată,
sub cunună—cununi :
aur, aur aur ore, ero ero ero rua
în septembrie treaz ascultat-am orația,
hai să nuntim, hai să murim,
șterge numele noastre din scripte,
țărâna cea trează zvâncnește și-acum
ca un șarpe tăiat în locul pe care
demult sărutat, pieile noastre
s-au fost lepădat.

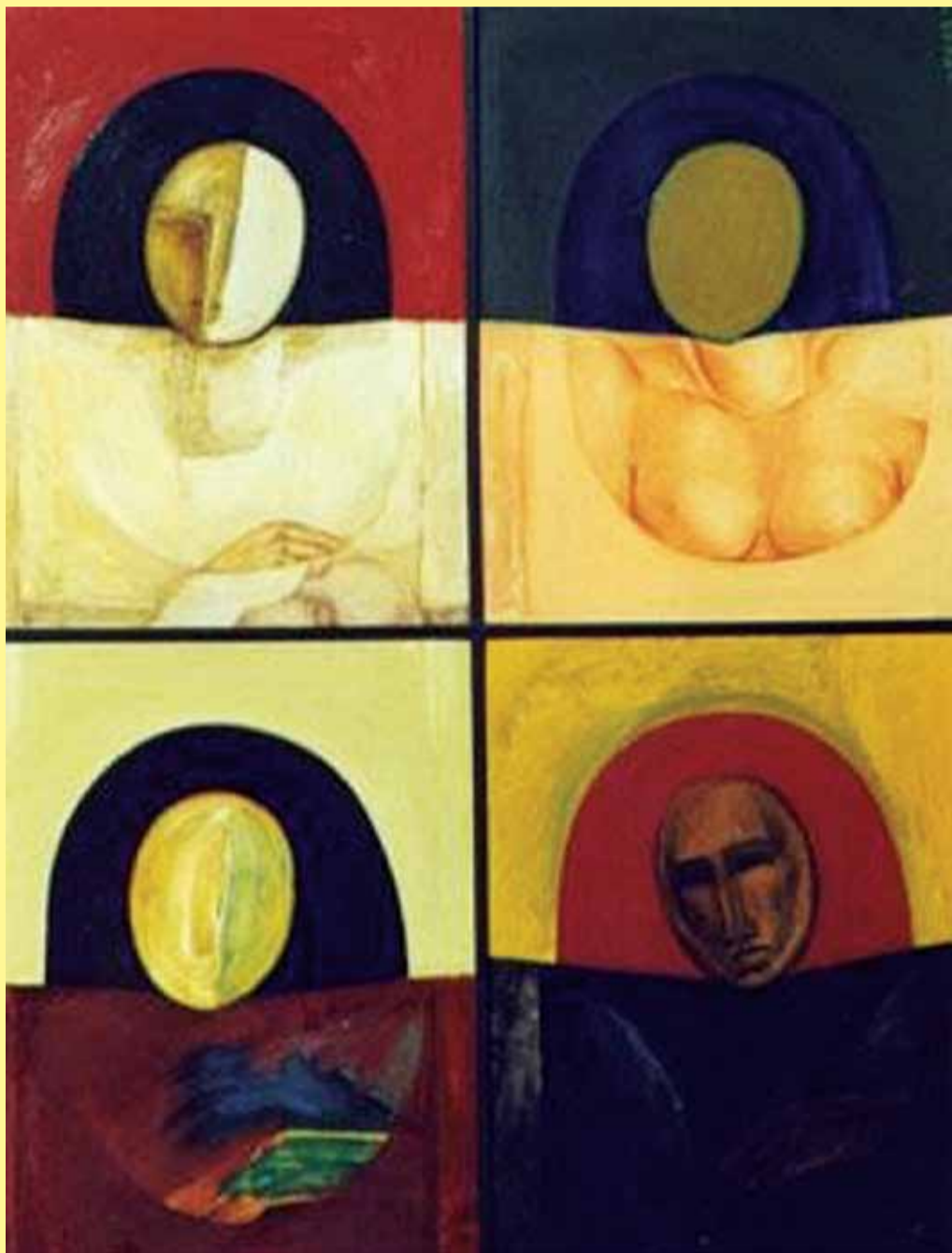
FĂRĂ PRICEPERE, FĂRĂ TREBUINȚĂ

Buni sau răi, fără pricepere, fără trebuință
ucidem și iubim cu aceiași nepăsare,
cugetul nostru este veșnic clar
nimeni nu judecă faptele noastre.

Despre faptă ce știm, ce știe ea despre sine,
Tremură cumpăna în mâna cerului,
pustiuri acoperă urmele faptelor
alb nisipul ascunde sub soare și vânt
sângele, scrisa cu litera legii, pe care nimeni n-o știe.

Haller József - coloristul virtuoz și

Supremația desenului

Grafician, scenograf, pictor, artistul Haller József, coborât în urbea țigumureșeană din Satu-Mare, a absolvit Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj Napoca, în anul 1959, la secția sculptură. Profesori i-au fost Ion Irimescu, Kós András și Vetro Artur. Pentru o lungă perioadă de timp, din 1959 până în 1999, și-a demonstrat talentul de a concepe și de a realiza scenografia multor piese, la Teatrul „Ariel”. S-a impus în viața artistică printr-o deosebită stăpânire a desenului în tehnica pastelului. Numeroasele expoziții personale sau de grup, atât prin țară cât și în străinătate și întreaga sa activitate de peste 50 de ani, l-au impus ca pe un artist cu capacitate de sinteză, cu un limbaj personal, de sine stătător. (Cora FODOR)

Dinspre Est spre Vest

Specia istoricului literar, atras de savoarea documentului și fascinat de exigențele exactității, maniac, în sens pozitiv, al bibliografiilor și al factologiei pare să fi intrat într-un vizibil declin. Sunt tot mai puțini cercetătorii care probează, prin studii și cărți publicate, calitățile unui istoric literar autentic: rigoarea, voința exactității, tensiunea circumscrierii detaliului, obiectivarea ca metodă de lucru și resursă interpretativă, deschiderea spre unele intenții metodologice moderne (istoria mentalităților, comparatismul). Mircea Popa este unul dintre acești puțini cercetători interesați de valorile trecutului, care, prin studii sistematice, caută să recupereze informații, detalii, aspecte ascunse în filele unor publicații mai mult sau mai puțin obscure. Nu de puține ori, istoricul literar luminează un aspect necunoscut al unei opere, reface un profil artistic din câteva trăsături biografice inedite, sugerează analogii și corespondențe de incontestabilă pregnanță documentară.

Recenta carte a lui Mircea Popa, *De la Est spre Vest. Priveliști literare europene* (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2010) se înscrie într-o astfel de perspectivă istorico-literară ce își propune să restituie memoriei cititorilor de azi aspecte și laturi importante ale fenomenului confluențelor,

Iulian BOLDEA

(Continuarea în pagina 6)

Cornel Ungureanu și geografiile literaturii (I)

de Dumitru-Mircea BUDA

Încă de la debutul (târziu) din 1975, **Cornel Ungureanu** e perceput ca un inconformist rafinat, profesând o critică neconvențională, atrasă mai curând de voluptatea livrescă a foiletonului și de o elaborată expresivitate, debordând de ironie și dispoziție confesivă, decât de oficiul așa-zicând canonic, militant estetic al criticii timpului. Deși raportul pe care îl scrie la apariția volumului cu titlu ironic-proustian, *La umbra cărților în floare*, e predominant descriptiv și se menține în literalitatea cărții, Nicolae Manolescu nu trece cu vederea apetența pentru „epicizarea comentariului” și suspectele „libertăți îngăduite” ale unui discurs ce „transformă pagina de critică literară într-o scenetă cu personaje și dialoguri”. Ca și verva parodică, venită dintr-un fel de empatie jubilanță și cucerind teritorii vaste ale analizelor, sau sintaxa contrapunctică a textelor în care efervescența ideii operează cu insistență în domeniul ineditului. Interesant e că, deși construită în formula tipică a culegerilor de recenzii, cartea conține indiciile unei vocații sintetice și sistematice, atrasă de perspective panoramice vaste asupra ansamblului literaturii. Atenția e focalizată, de fapt, pe dinamica unor structuri de adâncime și pe descrierea unor analogii revelatoare, iar miza va fi, de acum înainte, după cum observă Cornel Moraru, „construcția, sinteza critică de mari proporții”.

Deja în *Proză și reflexivitate*, cartea publicată doi ani mai târziu, Cornel Ungureanu se vede „la jumătatea drumului între lectura imediată și exegeza plurală”, deși explorarea unui concept-cheie, capabil să ofere accesul la pluralitate și avantajele unei viziuni globale se află abia la început. În orice caz, analizele se impregnează, de acum, aproape până la suprasaturație, de informații contextuale, operele începând să fie citite cu fervoarea unei arheologii a biografilor lor iar interpretarea profitând masiv de investigația documentară. De fapt, devine tot mai explicită o fascinație a soluțiilor alternative, a inaugurării de căi subterane prin care poate fi cartografiat un relief de adâncime al literaturii, a cărui tectonică inaparentă să poată justifica logic intuiții cu consecințe vaste. Firește, graficul unor astfel de energii subterane ar servi unei construcții de amploare, care să integreze și sistematizeze inedit fenomenologia culturii.

Incitant, în opera lui Cornel Ungureanu, e faptul că toate etapele de elaborare treptată a conceptului dominant al criticii lui culturale se reactualizează metodic în structura mereu instabilă, mereu metamorfică, la care conceptul ajunge la un moment dat. Deși formularea efectivă a conceptului de geografie literară se produce abia în volumul al doilea din *Imediata noastră apropiere* (separat de un întreg deceniu de primul), atât tatonările metodologice cât și analizele din volumele anterioare rămân funcționale și sunt reactivate ulterior în proiectul aflat în continuă expansiune al unui concept esențialmente nedefinitiv și dinamic. *Imediata noastră apropiere* uzează, pentru prima dată, de metoda monografică,

aplicată specificului bănățean, incluzând, într-o formulă interpretativă programatic anti-canonică (un colaj regizat cu minuțiozitate de interpretări, memorialistică, reportaje sau transcrieri de tot felul) o mult mai tranșantă angajare teoretică. Majoritatea argumentelor de care construcția conceptuală a geografilor literare va profita în cărțile următoare transpar deja din scenariul eseistic: relația dintre spiritul locului și zeitgeist, respectiv vârstele modernității, mitul provinciei și nostalgia imperiilor destructurate, complementaritatea subtilă a Centrului cu marginile dar, mai ales, incitante ipoteze comparatiste din care rezultă serii analogice de opere și scriitori aparținând unor vecinătăți geografice și spirituale. Toate alcătuiesc un vizionarism radical într-o carte ale cărei ambiții necesită încă un deceniu și mai bine pentru a putea fi cu adevărat concretizate.

La fel de simptomatică e și aparenta discontinuitate a proiectului de elaborare a unui concept integrator de istorie și critică literară, care e fragmentat de două monografii la fel de atipice și contrastive reciproc (cea dedicată lui Mircea Eliade și aceea despre Petru E. Oance), de experimentele diaristice din *A muri în Tibet* și *Despre regi, saltimbanci și maimuțe* sau de cele două volume dedicate literaturii din exil. Discontinuitate, repet, aparentă, pentru că toate genurile și registrele operei lui Cornel Ungureanu sunt nu doar convergente ci consubstanțiale, ele rulând același fond irepresibil de obsesii și intuiții și sondând în folosul aceluiași master-plan vizionar. Unul din factorii de coeziune e, cum s-a observat, chiar autoreferențialitatea explicită a scrisului și dimensiunea sa autoscopică, autospeculativă. Altul, caracterul eterogen comun majorității cărților, care estompează, practic, granițele convenționale, ale genului literar și chiar autonomia finalităților, direcțiile aparent diferite de investigare, proiectele arheologice ori arhitectonice independente reunindu-se, de fapt, în simultaneitatea și pluralitatea organică a unui unic proiect-șantier aflat în continuă forfotă și expansiune. Nu de puține ori, canalele deschise de unele proiecte aparent autonome (analizele monografice ale unor scriitori, de pildă) se dovedesc căi esențiale de comunicare între magistralele acestui șantier administrat cu răbdare și rigurozitate tipic ardelenească, dar în schema căruia orice finalizare de obiectiv deschide instantaneu alte trei-patru noi angajamente incitante și orice stadiu de elaborare al unei lucrări pare un veșnic prototip al ceea ce ar putea să se realizeze perpetuând metoda propusă.

Urmărind edificarea conceptului-cheie, acela de geografie literară, vom observa că el își impune monopolul aproape absolut în opera lui Cornel Ungureanu abia după 2000, deși e prefigurată și, în bună măsură, alimentată de proiectele din cărțile anterioare. Geografia literară are proprietatea de a reconfigura aproape întregul spațiu de reflecție anterior al operei autorului, devenind un fel de concept total,

matricial, în care e atins potențialul maxim de reactualizare al investigațiilor anterioare și din care pornesc, inevitabil, toate inițiativele ce îl succed. Practic, toate proiectele lui Cornel Ungureanu rulează, tot mai explicit, o dată cu *Mitteleuropa periferiilor*, în subsidiarul conceptului dominant, iar rezultatele lor, unele cu proiecție pe termen lung, încă latente în discursul cultural contemporan, nu fac decât să-i edifice hegemonia.

Prima idee care e încorporată vastului proiect de redefinire a viziunii asupra istoriei culturale e ideea unui centru cultural comun tuturor literaturilor din Est, anume Viena imperială, față de a cărei fantasmă se configurează nostalgicile comune și utopiile post-imperiale ale culturilor naționale. *Mitteleuropa periferiilor* definește acest spațiu al rațiunii contradictorii, al tuturor posibilităților, unde „*La sfârșitul anului 1913, puteau fi zăriți în celebra Cafe Central din Viena, așezați la mese diferite, înconjurați de prieteni sau de adepți, de tovarăși, de tineri rebeli sau de artiști famelici, Freud, Lenin, Hitler, Stalin, Troțki, Stefan Zweig (...)* La doi pași era Hofburgul, reședința bătrânului împărat, a prea bătrânului împărat care se pregătea să sărbătorească șapte decenii de domnie”. O geografie istorică și spirituală comună se naște, astfel, pentru mitteleuropa, din tentația irezistibilă a utopiilor nostalgice și din dezamăgirea alienantă a destrămării acestora.

(Continuarea în numărul viitor)

Referințe bibliografice:

Cornel Ungureanu: *La umbra cărților în floare*, Editura Facla, Timișoara, 1975; *Proză și reflexivitate*, Editura Eminescu, București, 1977; *Contextul operei*, Editura Cartea Românească, București, 1979; *Imediata noastră apropiere*. Vol. I, Ed. Facla 1980; Vol. II. Editura de Vest, 1990; *Mitteleuropa periferiilor*, Editura Polirom, București, 2002; *Geografia literaturii române, azi*. Vol. I Muntenia, Editura Paralela 45, 2003; *Europa Centrală. Geografia unei iluzii*, Editura Curtea Veche, 2004; *Geografia literaturii române, azi*. Vol. IV. Banatul, Editura Paralela 45, 2005; *Istoria secretă a literaturii române*, Editura Aula, Brașov, 2007

Bianca Burța-Cernat, *Secretul istoriei literare în era internetului* în *Observator cultural*, Nr. 154 / 28 februarie - 5 martie 2008

Paul Cernat, *Cornel Ungureanu, Eliade și oceanografia interbelicului*, în *Observator cultural*, Nr. 526 / 2010

Gabriel Dimisianu, *Are istoria literaturii secrete?* în *România literară*, Nr. 44 / 2008

Mircea Iorgulescu, *Utopia bănățeană*, în 22, Nr. 30 / 2002

Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*. Vol 3 Critica, Teatrul, Brașov, Editura Aula, 2002

Cornel Moraru, *Cornel Ungureanu în Dicționarul Esențial al Scriitorilor Români*, Ed. Albatros, 2000

Tudorel Urian, *Europa iluziilor pierdute*, în *România literară*, Nr. 33 / 2002

Daniel Vighi, *Tata Oancea și Josef Roth* în *Suplimentul de marți*, nr.18/1995

Congruența filosofie-comunicare (VI)

de Eugeniu NISTOR

Având remarcabile contribuții în logică, în special prin resemnificarea noțiunilor de probabilitate și tautologie, **Ludwig Wittgenstein** (1889-1951) s-a impus în peisajul filosofic european îndeosebi prin cercetările sale aprofundate despre structura și simbolurile limbajului. Modest, în prefața lucrării *Tractatus logico-philosophicus* (1921), acesta afirmă că „întregul sens al cărții poate fi exprimat în cuvintele: ceea ce se poate spune în genere, se poate spune clar; iar despre ceea ce nu se poate vorbi, să se tacă.” (L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, p. 35) Cuprinzând 527 de paragrafe, sferile de conținut ale lucrării sunt concentrate în jurul a șapte enunțuri de forță: „1. Lumea este tot ce se petrece.” (Ibidem, p. 37); „2. Ceea ce se petrece, faptul, constituie existența stărilor de lucruri.” (Ibidem); „3. Imaginea logică a faptelor este gândirea.” (Ibidem, p. 44); „4. Gândirea este propoziția cu sens.” (Ibidem, p. 54); „5. Propoziția este o funcție de adevăr a propozițiilor elementare (Propoziția elementară este propria ei funcție de adevăr); 6. “[p,€, N (€)] Aceasta este forma goală a propoziției.” (Ibidem, p.103); „7. Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă.” (Ibidem, p. 124)

Asumându-și delicata sarcină de a restabili corespondența reală dintre limbaj și lume, Wittgenstein face o primă constatare: că lumea este alcătuită din totalitatea faptelor, acestea, la rândul lor, fiind date de existența stărilor de lucruri (care sunt combinații de obiecte); apoi, cum propozițiile limbajului exprimă nume și

„clase de nume”, iar „numele semnifică obiectul” (A este același semn cu A) – conform propoziției 3.203 (Ibidem, p. 46) – se poate ușor deduce că forma logică a propoziției reprezintă chiar forma realității. Însă, cum numai propozițiile științelor naturii sunt încărcate cu sens, iar cele ale matematicii nu, acestea din urmă având rolul „clasificării logice a gândirii”, realitatea rămâne suspendată în capcanele limbajului, astfel încât singura metodă corectă de adoptat este de „a nu spune nimic altceva decât ceea ce se poate spune...” (Ibidem, pp. 123-124) Sau să se tacă!

Reprezentant al existențialismului german, **Karl Jaspers** (1883-1969) condensează în scrierile sale (*Situația spirituală a timpului* -1931, *Filosofia* - 3 volume, 1932, *Rațiune și existență* - 1935, *Despre adevăr* -1947, *Despre originea și scopul istoriei* -1949, *Marii filosofi* - 8 volume, 1955-1957, *Introducere în filosofie* -1950, *Bomba atomică și viitorul omului* - 1958) întreaga sa experiență dobândită ca psihiatru; referindu-se la natura filosofiei, care este distinctă de cunoașterea științifică, acesta arată că numai izvorul elului fiecărui ins uman face posibilă accesul la adâncurile ei. Dar reflecția filosofică este marcată de posibilitatea comunicării ei de la individ la individ. Iar comunicarea se întâlnește în ambele sfere care se intersectează în ființa umană: în trup, cu funcțiile lui psihofizice, și în spirit, cu exigențele lui gnostice – fiecare având câte un tip de comunicare. Scopul final al contemplării în cadrul diverselor forme

existențiale (relații sociale, economice, politice, de grup, în familie și interpersonale), în vederea realizării existenței posibile, presupun o *comunicare obiectivă*, din care se poate deduce *comunicarea existențială*. Jaspers identifică trei trepte ale comunicării existențiale, corespunzătoare tipurilor de relații afirmate în succesiunea istorică a omenirii: 1. o formă de „comunicare primitivă”, considerată a fi *noncomunicare*; 2. *inaugurarea comunicării* odată cu apariția gândirii logice și a eu-lui capabil de a trata cu orice alt eu; 3. *comunicarea spiritualizată*, când omul înregistrează un salt spiritual, câștigând facultatea de a produce idei și de a se încadra în frontul unei cauze comune ideale – fiind vorba deja de o comunicare superioară, realizată între „existențe.”

Demonstrația logico-filosofică a lui Jaspers subliniază, și încă apăsat, că posibilitatea autorealizării ființei umane se poate împlini doar sub spectrul comunicării existențiale, ca o condiție a dobândirii independenței interioare și a egalității de șansă și valoare în plan social, situație în care „comunicarea devine condiția distinctivă și universală a ființării ca om.” (B. Würz, *Problematika omului în filosofia lui Karl Jaspers*, p. 98)

Filosof și sociolog, critic și istoric literar, profesor la Universitatea din Toronto (Canada), **Herbert Marshall McLuhan** (n. 1911) fiind foarte preocupat de istoria culturii și a civilizației umane, a avansat ideea că un rol semnificativ în progresul omenirii l-a revenit mijloacelor de comunicare în masă (*medium-*

urilor), care au constituit întotdeauna, în fapt, extensii ale funcțiilor și simțurilor ființei umane, cu rol determinant în formarea și structurarea socială, cu influențe vizibile în ansamblul relațiilor și a comunicării de masă. Sintetizând conceptele formulate în volumul *Galaxia Gutenberg* (1962), după forma mesajului transmis, istoria cunoaște trei etape culturale distincte sub aspectul comunicării: 1. orală; 2. vizuală; 3. oralo-vizuală, fiecareia dintre ele corespunzându-i câte un mijloc de comunicare specific, care, respectând ordinea intrării în „scenă” ar fi: vorbirea, scrierea, radioul și televiziunea. Sincron cu aceste etape comunicaționale, McLuhan arată că omenirea a cunoscut trei „ere tehnologice” importante – manuală, mecanică și electronică – și că ultima dintre acestea, cea mai consistentă sub aspectul eficacității informaționale, determină chiar un gen de interdependență și „recrează lumea după chipul unui sat global.” (M. McLuhan, *Galaxia Gutenberg*, p. 68).

Bibliografie

Ludwig Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, trad., cuvânt introductiv și note de Alexandru Surdu, Ed. Humanitas, București, 1991.

Bruno Würz, *Problematika omului în filosofia lui Karl Jaspers*, Ed. Facla, Timișoara, 1976.

Marshall McLuhan, *Galaxia Gutenberg, cuvânt înainte de Victor Ernest Mașek*, trad. din limba engleză de L. și P. Năvodaru, Ed. Politică, București, 1975.

Încă un premiu al Academiei Române a poposit la Târgu-Mureș

- interviu realizat de Adrian A. Giurgea cu scriitorul și editorul Eugeniu Nistor -

Anul editorial 2011 s-a încheiat cu încă un succes pentru scriitorii mureșeni care, pe lângă premiile împărțite în cadrul filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor, au fost recompensați și de cel mai înalt nivel. Astfel, la sfârșit de an, Academia Română a trimis din nou la Târgu-Mureș prestigiosul premiu "Vasile Conta", ca recunoaștere a valorii unei lucrări apărută la Editura "Ardealul", condusă de scriitorul Eugeniu Nistor, el însuși premiant al Academiei Române în urmă cu doi ani. Citiți în cele ce urmează despre ce carte este vorba și despre proiectele unei edituri care se încapățânează să mențină viu la Târgu-Mureș spiritul lui Lucian Blaga.

Premii ale Academiei Române adjudecate de Editura Ardealul

Reporter: Suntem într-un moment de bilanț chiar și în breasla scriitorilor. Domnule Nistor, de curând v-ați întors de la București cu un premiu important pentru cultura mureșeană, acordat de Academia Română. Este încă un premiu trimis aici de Academia Română...

Eugeniu Nistor: E vorba, până la urmă, de rezumarea unor activități pe care le-am desfășurat în mai multe etape, în cadrul Festivalului nostru "Lucian Blaga", organizat la Târgu-Mureș începând din anul 2001, activități care se regăsesc, într-un anumit fel și în studiile pe care le-am selectat, apoi, alcătuind acest tom reprezentativ, "Opera blagiană – filosofie și destin" – un volum masiv de studii și interpretări critice, editat în 2009, la Editura Ardealul, sub coordonarea mea și a profesorului universitar dr. Iulian Boldea, care conține mai multe studii critice aplicate la opera blagiană, o operă vastă, nu doar literară și filosofică, ci cu multiple valențe, care se adâncește în teologie, în biologie, în istoriografie, în cosmologie, în etnologie etc., prezentând vizibile preferințe pentru vastele orizonturi ale metafizicii și acoperind mai multe domenii de creație. Premiul din acest an l-a adjudecat Iulian Boldea, deoarece Academia Română nu premiaza un cercetător decât o singură dată, deși amândoi suntem coordonatorii și îngrijitorii acestei ediții. Practic, putem vorbi aici de studii aplicate la opera blagiană aparținând: profesorului universitar dr. Teodor Vidam, de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, care se referă, de exemplu, pe vreo o sută și ceva de pagini, la Lucian Blaga și filosofia secolului XX, punând în raporturi diverse aspectele de specificitate ale sistemului filosofic blagian cu ceea ce se întâmplă în gândirea europeană a veacului trecut, în care a trăit și a scris gânditorul român; profesorului universitar dr. Cornel Moraru, de la Universitatea "Petru Maior" Târgu-Mureș, care este și autorul unei teze de doctorat, foarte bine articulată pe poezia, aforismele, teatrul și gândirea blagiană, venind de această dată cu un studiu intitulat "Convergențe metafizice în opera lui Lucian Blaga", unde sintetizează aspectele de graniță, de întrepătrundere și interferență între literatura și filosofia blagiană; Ionuț Isac, cercetător științific la Institutul de Istorie "George Barițiu" din Cluj-Napoca, se referă, în termeni de comparație, la factorii și elementele "tradiționalismului" gândirii bliagene, față în față cu modernitatea metodelor epistemologice de astăzi; profesorul universitar dr. Constantin Cubleşan, de la Cluj Napoca, dar care predă la Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, se referă la dramaturgia lui Blaga, analizându-i aspectele reflexive și accentuând îndeosebi originalitatea temelor abordate, faptul că autorul român se inspiră din folclorul și simbolistica sacră a specificului nostru național; Al. Cistelean, care este un specialist recunoscut la nivel național în critica poeziei românești, profesor universitar dr. la Universitatea "Petru Maior" din Târgu-Mureș, scrie despre "Logosul ca lacrimarium" la Blaga, cu reliefa expresionismului liricii bliagene și semnificațiile ei multiple în contextul poeziei românești; profesorul universitar dr. Iulian Boldea se referă la coordonatele metafizice ale discursului poetic blagian, iar eu, în studiul meu, analizez unele aspecte ale spațiului mioritic blagian.

Reporter: Sunt mulți autori și o temă vastă. Sunt autori și din Cluj, însă premiul vine la Târgu-Mureș; și este pentru al doilea an când e legat de Editura Ardealul și de numele dumneavoastră un premiu al Academiei Române.

Eugeniu Nistor: Editura Ardealul este realizatoarea mai multor cărți despre filosofia lui Blaga. Dintre acestea, două cărți consacrate gândirii bliagene au fost încununate cu premii. În 2009, pentru o carte publicată de Editura Ardealul în 2007, "Conceptul de spațiu mioritic în filosofia lui Lucian Blaga", am primit un premiu al Academiei Române, se spune că e cel mai important – premiul "Vasile Conta". Acum, în mod repetat, același premiu, "Vasile Conta", a fost acordat unuia dintre coordonatorii acestui volum colectiv, "Opera blagiană – filosofie și destin". Însă editura mai are și

alte premii ale Academiei. În urmă cu mai mulți ani, pentru "Reperitoriul arheologic al județului Mureș" a lui Valeriu Lazăr, editura și autorul s-au bucurat de premiul "Eudoxiu Hurmuzachi" al Academiei Române. De asemenea, pentru o monografie consacrată unui gânditor francez din perioada contemporană, Maurice Merleau-Ponty (1908-1961), aparținând prof. univ. dr. Ioan N. Roșca, din București, a fost obținut premiul "Mircea Florian". Sunt, așadar, în total, patru premii ale Academiei care încununează activitatea cultural-științifică a Editurii Ardealul.

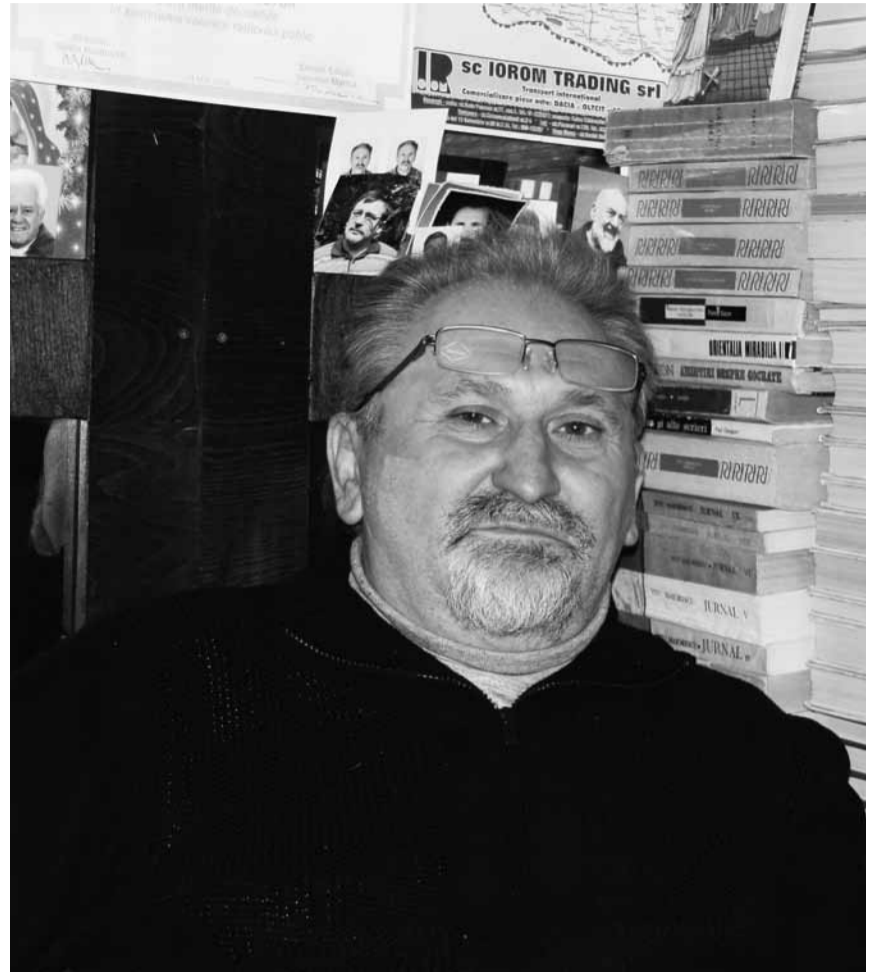
Reporter: Domnule Nistor, ce impact, ce efect au aceste premii acordate de Academia Română, fiecare în parte și toate împreună în ceea ce privește spațiul cultural mureșean, spațiul mureșean transilvan? Și când vă întreb asta mă gândesc și la impactul asupra celor care ar trebui să sprijine cultura în aceste vremuri...

Eugeniu Nistor: Din punct de vedere al generozității lor culturale, aceste premii înseamnă mult pentru noi, pentru cei care organizăm aici un festival "Lucian Blaga", unde nu se vorbește mult, ci doar atât cât trebuie, iar ceea ce se vorbește se regăsește, apoi, în conținuturile cărților premiate. Altfel spunând: se vorbește esențialul! Revenind la întrebare: aceste premii ne încurajează să mergem mai departe...

"Noi toți suntem sub cupola lui Blaga, că l-am adus pe Lucian Blaga la Târgu-Mureș, dar de fapt el era demult aici, trebuia doar să îl regăsim"

Reporter: Și cine ar fi crezut în urmă cu 12 ani că Lucian Blaga își va găsi un loc atât de important în conștiința mureșenilor...

Eugeniu Nistor: Sub aspect strict biografic sau din punct de vedere al atingerii biografiei bliagene de aceste locuri, nu avem nimic cu Blaga; dar avem altceva: avem cupola spirituală blagiană care ne marchează pe toți și într-un fel unic! Față de, să zicem, literatura și scrierile înaintașilor lui (și ai noștri), mă refer la Coșbuc și Goga, Lucian Blaga se afirmă ca un spirit universal, opera lui poate fi citită pe orice felie de pământ a globului și nu își pierde cu nimic din deschiderile ei metafizice, din dimensiunile ei spirituale, pentru că el este tolerant, generos și înțelegător cu Omul, indiferent în ce spațiu ar viețui acesta, fiind preocupat aproape obsesiv de a-i reliefa singularitatea în Univers... Aș putea spune că întreaga lui creație, prin caracterul ei profund umanist, este destinată Omului, indiferent unde habitează acesta pe suprafața planetei. Și, pentru că viața lui a avut o magică atingere de spațiul acesta și de tot ceea ce-i românesc în profunzime, a făcut cea mai teribilă demonstrație filosofică din câte se putea face, din care a rezultat cea mai frumoasă teorie despre sufletul românesc în conținutul celui de-al treilea volum al "Trilogiei culturii", unde găsim exprimat explicit conceptul blagian de spațiu mioritic. Deci, vreau să spun că noi toți suntem sub cupola lui Blaga, că l-am adus pe Lucian Blaga la Târgu-Mureș, dar de fapt el era demult aici, trebuia doar să îl regăsim. În și prin Blaga ne înțeleg și celelalte etnii și popoare... Avem, prin Lucian Blaga, un spirit universal care aparține neamului românesc și noi putem prin asta să ne descoperim și o dimensiune mai înaltă decât cea a localismului atât de invocat, care, mă rog, poate fi interesant, e chiar creator câteodată, dar, totuși, parcă e mult prea deprimant!

Reporter: Sunteți printre pușinii, dacă nu singura editură care are dreptul să publice, în ediție anastatică, lucrările lui Lucian Blaga. Cum ați reușit?

Eugeniu Nistor: Tocmai performanțele pe care le-am înregistrat în această zonă de acțiune, și mă refer aici la organizarea festivalului la Târgu-Mureș, la publicarea comunicărilor susținute în cadrul acestuia, în volumul nostru anual de studii "Izvoare filozofice" sau în "Caietele Blaga", pe care le-am editat o vreme, și în alte cărți de acest fel, ne-au dat posibilitatea să intrăm în contact cu doamna Dorli Blaga care s-a arătat interesată, văzând seriozitatea cu care ne ocupăm de mai buna cunoaștere, înțelegere și popularizare a operei lui Lucian Blaga, și ne-a dat dezlegare pentru a publica în fiecare an cel puțin o carte a lui Lucian Blaga, în ediție anastatică. Fiica marelui scriitor și filosof și-a dat seama că aici, și nu numai aici, opera lui Blaga circula în continuare cu succes spiritual; nu vorbim de succesul de casă, care știm la ce se rezumă astăzi...

Reporter: Ce proiecte aveți pentru 2012 în această direcție?

Eugeniu Nistor: Avem o discuție demarată deja cu doamna Dorli Blaga, vrem să edităm, tot în ediție anastatică, două cărți ale lui Lucian Blaga, dacă este posibil, și anume "Pietre pentru templul meu", volumul de aforisme publicat în 1920 la Editura Cartea Românească din București și piesa de teatru "Avram Iancu", apărută în volum abia în 1942. Sigur, mai avem în plan: partea a doua a filosofiei sistemice a academicianului Alexandru Surdu, "Filosofia pentadică", un volum de rondeluri de Ion Horea, cărți de Acad. Gh. Vlăduțescu, Ion Brad, Iulian Boldea, Kocsis Francisko, Marius Pașcan și altele... De asemenea, poate ar fi important să amintesc aici de câteva parteneriate în co-editare, "deschise" de Editura Ardealul încă din anii trecuți, cu trei instituții cultural-științifice de forță și anume: cu Editura Asymetria din Paris, condusă de scriitorul Dan Culcer, cu Editura Academiei Române din București, condusă de Acad. D.R. Popescu și cu Biblioteca Județeană "Lucian Blaga" din Alba Iulia, condusă de prof. Mioara Pop. Iar pentru cititorii care nu știu sau poate au uitat, aș vrea să amintesc aici că Editura Ardealul este fondată la Târgu-Mureș de către Uniunea Scriitorilor din România și funcționează neîntrerupt, sub egida acesteia, din anul 1995! Adică de 17 ani!

Demoscopia

www.reea.net

www.cnslrfratia-ms.ro

Gheorghe BOTEZAN

Nostalgie

Dimineață de primăvară, cu flori pe buze,
Tu, chiar și disperată, ești frumoasă...
Și cânti –
Tu ești zidul de lacrimi,
Ești amintirea durerii
Și vârtejul de sânge din creierul meu.

Copilărie

Copilăria – un pătrat mic de caiet matematic,
Un pătrat de un alb murdar,
Cu linii trasate aiurea.
Necunoscuta ecuație îmi dă speranțe –
Pătrate și linii albe, unghiuri și colțuri
Un semicerc cu echidistante felii,
Lumea pare
Desfăcută obtuz în petale.
Tristă copilărie –
Parcă se poate vedea într-un triunghi isoscel
O urmă, o pată
Ca un semn matematic,
Cu amprentă și albastru cromatic.
Copilărie greșită, ratată în calcul
Precum forma culorii privită dintr-un unghi
abstract,
O linie în curbă de compas, egal nefericire,
La o greșeală mică de citire
Și apoi culoare cu linii trasate de mâini visătoare,
În fața magazinului mixt de țară, văd soarele
Așezat pe curba dealului
Și oamenii umblând prin linii prăfuite ca niște
puncte mici –

Lăcuste verzi cu aripi albastre și zgomotul furios,
Deasupra satului o cometă atinge cu coada prea
multe calcule
Iar soarele își pierde culoarea.
Eu, ca un semn aritmetic în fața prăvăliei plâng,
Apoi văd dealul ca pe o linie dreaptă și număr
O lacrimă, două lacrimi,.....
Strig în triunghiuri și galbene linii
Mamă, dă-mi sânul tău drept ca un cerc deformat
Să-mi pot așeza capul, să pot spera!...
"Doarme copilul, în noapte
Sub inserarea mirosului de frunze de nuc,
Te las vecină și mă duc acasă,
Copilul doarme".
...Cu-adevărat, eu dormeam
Cu capul pe linii și semne șterse,
Visând la zborul de păsări...

Bianca

Miroși o doamnă educatoare,
A mamă,
A haine de bunică,
Miroși a fragi de câmp
Și a sărbătoare rurală.

Adam

Cerul gurii s-a întunecat –
Gingii fără perle,
Minți bolnave –
A putrezit bucata de măr
În gâtul bărbatului.

Primăvară

...Apoi soarele cade din cer
Și se sparge
Câmpul se topește într-un fluid verde,
Lac de aburi limpede,
Potop de lumină fluidă
În toate adâncurile,
În toate mădulele –
Lumină lichidă
Lumină de aburi
Lumină de aer...

Magda HAN

Răscruce

Nu am știut
că pietrele pot să vorbească
până atunci când m-am oprit din mers
și le-am ascultat tăcerea
în care își ascundeau
neplânsele poveri,
povești nespuse
uitate sub urmele de pași...
îmi fredonau la ureche
o melodie veche
ale cărei versuri
nu mi le mai aminteam
-încetaseam de multă vreme să mai cânt-
un refren al pașilor pierduți
în penumbra unor ipotetice destine...

Acum știu cântecul
dar nu mai găsesc cărarea
pe care pietrele ardeau în șoapte,
îngenunchiate în ruga
ancestralului pământ...

Nisipuri mișcătoare

Mi-e teamă de întuneric
și de tăcerile prea lungi...
de apele prea limpezi, ce-și tulbură
-atunci când buze însetate le ating-
aluvionile de mълuri,
nisipuri mișcătoare sub pașii rătăciți
în dansul de ciulendre al sălcilor plângătoare.

mi-e teamă de ochii care se închid tăcuți
peste retina ce încă mai păstrează
văpaia unui foc nestins....
de fluturii ce zboară spre lumină
cu aripi de Icar,
plutiri evanescente a viselor născute
în fașele țesute din pânzele păianjenilor muți...

mi-e teamă de cartea care stă deschisă
cu pagini neschimbate-n fiecare zi,
ca niște repetabile trăiri
a clipelor ce nu se vor uita...
de scara fără trepte,
doar cu mânere pentru invalizi,
sortită sufletelor ologite...
de gândul ce alunecă pe gheața care arde
mi-e atât de teamă!
să nu prefacă în cenușă
ce-a mai rămas din enigmatica visare...

Zeno GHIȚULESCU

Fascinație

De unde oare meșteșugul
de a preface cărbunele în diamant
amarul drum fără speranță
în nuntirea viselor?

Hipnotic buzele-i șoptesc
istorii ireale
purtându-mă-n vârtejuri de mълin
în țara unde floarea nopții
nu se veștejește niciodată...

Privindu-ne-ndelung descoperim
dimensiuni astrale
sălășluind în noi fără să știm...

Sunt mai bogat ca Cresus fericit
ca infinitul mării
cu tăinuțiile-i comori
imperială devastare
voluptatea rugului fără cenușă.

Nunta fluturilor aurii

Luminiș păzit de iarba ciutei
liniștea miresemelor de cetini
nunta fluturilor aurii
dincolo de tacita cotropire
a eternelor omizi

Adrian BOTEZ

Taina fără de păcat

că am iubit – e-o taină fără de păcat:
nici îngeri n-am trezit în aiurare!
au fost o boală și cutremurare
și cruci de păsări – mii – am împăcat

doar doi apostoli m-au ghicit a vrere
pe drumul de mълnire spre Emaus:
s-au bucurat ca de o revedere
și mi-au zămbit spre-apropiat repaus...

ce-a fost o taină – va muri în taină
o floare lunecând petale-n vis:
lumina verii n-o ascunzi sub haină

eu – totuși – îmi ascund taina sub scris...
...acolo-i timpul când Hristos cu mine
întezărit-am gълgotele crine...

Supremația desenului

de CORA FODOR

Artistul Haller József propune o analiză atentă a omului, cu accent de data aceasta pe anatomia, atitudinile și trăirile acestuia, în termenii desenului pe care declară că-l iubește și se dedică în special pastelului cu toate posibilitățile acestuia de modulare și întrepătrundere a culorilor. Însă, de multe ori, metafora e păstrată ca registru de încifrare. Parada lucrărilor sale, se distinge prin concentrarea discursului artistic, susținut de o pleiadă atent compusă de desene în pastel sau tuș (se strecoară pe ici pe colo și câteva uleiuri sau acrilice). E o selecție din ceea ce ne închipuim că reprezintă laboratorul intimității creației sculptorului - ca formație, scenografului - ca

binevenită divagație tridimensională dar, în primul rând, graficianului Haller József.

Suita de personaje și scene desenate surprinde diferite ipostaze ale femeii: *La femme* - notând și etapele vârstei prin jocul registrelor de culoare deschis-închis, fie puritatea fecioarei și mai apoi, înfășurată în voalul marital imaculat, *Mireasa*, fie în postura dăruirii materne către Cel sacrificat întru mântuire - *Pietă* sau bucuria din *Sfânta Familie*. Se face recurs și la mitologie, aducând în prim plan timpurile imemorabile, de legendă, ale Eladei. Îngemănarea forței omului cu cea a animalului e concentrată în reprezentarea *Centaureului*. *Minotaurul* evocă puterea și grotescul personajului feroce din labirintul cretan construit de cei doi captivi, mai apoi, propriei creații, *Dedal* și *Icar*. Căderea, din prea multă dorință de înalt și, în subsidiar, de depășire a propriei condiții, e dramatică. Un *Pan* surprins pe albastrul pătrunzător al hârtiei, acompaniază presupusul dans al nimfelor. Este tratată în detalii caracteristice și sfera biblică, cu pasaje din Vechiul și Noul Testament. Deși ușor de citit, scena sacrificiului lui *Isaac* nu este una descriptivă ci mai degrabă sintetizează gestul de mulțumire al lui Avraam

față de crucea fiului său, în numele credinței. Zona de negru intens, concentrând toată încordarea posibilului act de jertfă și dând greutate e contrabalansată de zona aerată, a abia întrezăritelor urme ale peniței care conturează îngerul în zborul său. La fel de densă e și scena care-l reprezintă pe axul vertical pe *Moise* cu tablele legii și marchează strânsa sa legătură cu divinitatea, în

timp ce la baza compoziției, poporul condus de el, uită de unicitatea lui Dumnezeu și își adoră idolul de aur. Cum era fresc, imaginile din Noul Testament sunt dominate de prezența lui Iisus, iar *Pietă* propusă de artist se bucură de o interpretare personală ca tip de dispunere a personajelor. Legătura Mariei cu Fiul său răstignit și îngenunchat în semn de suprem sacrificiu, este indestructibilă, subliniată de înclăștarea degetelor personajelor. Tonurile de brun, ocru și galben potențază mesajul. O altă interpretare personală este cea a *Răstignirii* în care chipul lui Iisus crucificat nu mai apare, ca semn al înălțării spirituale, ci doar picioarele - partea de legătură pământescă, terestră. Accentul e pus pe mârșăvia actului de răstignire a celor ostili Lui, reprezentați sub forma unei haite de lupi feroce, gata de a-și sfâșia prada, formând unul dintre brațele crucii, făcând astfel și mai grea povara Omului. Dar „prada” e deasupra tuturor!

Apelul la dramaturgie este prezent prin *Regele Lear* sau *Caliban*. Abordarea acestui din urmă personaj - expresie a naturii ascunse, sălbatice a omului - demonstrează insinuarea din zona sculpturalului a preferinței pentru volumele tranșante, monolitice și pentru principiile specifice acestui mod de exprimare. La Haller József, redarea expresiei corporale puternic conturate derivă probabil și din pasiunea pentru arta teatrală cultivată cu creativitate de-a lungul timpului. Mesajele sale sunt ușor de receptat și compatibile oricărui tip de sensibilitate.

Însumate, toate acestea fac dovada predispoziției pentru expansiunea creativității cu mijloace plastice simple, coerente. Cu o linie fermă, masculină, închide compozițiile în forme grăitoare și sugestive. Alteori, în contrabalans, penița abia atinge suprafața imaculată lăsând doar umbre ale trecerii sale. În cazul pastelurilor, întinde armonios onctuositatea cromatică a creioanelor, surprinzând prin tonicitate atât carnalitatea albă a hârtiei cât și pe cea intens colorată. Modul volubil de a aplica „pulberea compactă” a instrumentului folosit, dezvăluie coloristul virtuoz și intensifică receptarea mesajului.

Admirabile eseuri de concizie și expresivitate, desenele în tuș propun elaborate și îndelung studiate coregrafii ale liniei. Uneori, în piruetele sale, aceste fire negre de tuș se aglomerează în întretăieri și hașuri, iar alteori lasă să respire albul cast al hârtiei amplificând efectul. Astfel, verva alternează cu liniștea.

Astfel, cei peste 50 de ani de activitate intensă au completat și împlinit o personalitate fecundă creativă ca cea a artistului Haller József. Pasiunea cu care s-a dedicat teatrului de păpuși „Ariel” prin amplele și ingenioasele soluții scenografice de decoruri și marionete, a contribuit la succesul spectacolelor. Și nu în ultimul rând, Leontin Țibacov riscă cu succes îmbinarea mai multor materiale: lemn, lut și fir textil. Lemnul devine suport al piciorului retezat ca semn al curmării definitive a dorinței de mișcare, de hălăduire, de libertate. Efectul de pironire este dat de cuiele ceramice colorate în jurul cărora se înfășoară firul restrictiv.

Performanța acestei expuneri denotă nu doar o detașare totală a ceramicii contemporane față de ancestralul rost utilitar ci și o distanțare față de abordarea clasică a acestui domeniu al artei decorative. Puternic individualizate fiecare lucrare în parte definește o personalitate. Vă invit să cunoașteți mai bine aceste 16 personalități cu personalitate prin intermediul lucrărilor lor!

Actrițele de la Teatrul Național

de Onoriu CORFARIU

- Ei, ce zici? Vei avea ca parteneri trei actrițe de la Teatrul Național.

Doru, prietenul și colegul meu, singura cunoștință pe care o aveam în București, mă invitase la el acasă să particip la un joc de pocher.

Nici în cele mai frumoase vise, mi-am zis, nu mi s-a arătat vre-o actriță, darămite trei, și acelea de la Național. La gândul unei asemenea companii, emoțiile m-au năpădit și m-am pierdut cu firea. Am uitat să-l întreb pe Doru cine sunt slujitoarele Thaliei.

Gândul mi-a fugit la primii ani de facultate când am cunoscut la Brașov, într-o vacanță, o absolventă a Institutului de Artă Teatrală, răpitor de frumoasă, recent angajată a Teatrului Național din București. Sigur, mă gândeam, că și viitoarele mele parteneri la pocher vor fi tot așa de frumoase. Mai văzusem actrițe frumoase, la noi acasă, la Săcele. Irina Răchițeanu și Tanți Cocea, împreună cu George Vraca, au fost musafirii mamei o dimineață. Ea i-a omenit cu prăjituri, șerbete din zmeură și le-a făcut o cafea turcească nemaiîntâlnită, nemaivăzută, o desfătare, după spusele lor. Au stat la taifas cu vrute și nevrute vreo două-trei ore. Eram destul de mare. Aveam 13 ani. Când au plecat și când mama m-a întrebat ce părere am despre musafiri, ea, mama, n-a avut nici un comentariu, dar a zâmbit satisfăcută și cu subînțeles când i-am răspuns că frumusețea actrițelor m-a emoționat.

În după-masa stabilită pentru jocul de pocher, ghini-oanele s-au ținut lanț. Nu am găsit prin preajmă nici o florărie deschisă. Una singură, lângă restaurantul Capșa, avea program până la orele 19, dar nu avea flori. A trebuit să alerg prin tot cartierul ca să gădesc ce-mi trebuia, flori pentru trei actrițele de la Național. A venit rândul dulciurilor. Am umblat și-n dreapta și-n stânga până am ajuns la „Nestor”, în Calea Victoriei. Acolo altă dilemă. Ce le-o fi plăcând cartoforelor noastre?

- Dă-mi, te rog, cincii joffre. Dă-mi, te rog, și cincii mascotte. Dă-mi, te rog, cincii cremșnituri. Ce fel de cutii de bomboane sunt acelea? am întrebat vânzătoarea, o fată tânără, înaltă, oacheșă, cu un zâmbet vinovat în colțul gurii, îmbrăcată într-un halat negru cu guler și manșete albe și o bonețică de pânză albă, apretată, fixată cu agrafe negre pe creștetul capului.

- Sunt bomboane preparate dintr-o umplutură moale cu nucă, zahăr și diferite arome, acoperite cu glazură de ciocolată. Sunt bomboane fondante.

A, da, mi-aduc aminte. Când eram copil, mama mi-a dat asemenea bomboane, dar după ce s-a instalat și la noi teroarea bolșevică, în câțiva ani, magiunul, lictarul, cum se spunea pe la noi, a dislocat ușor din memoria noastră cuvântul fondant.

- Dați-mi, vă rog, o cutie.

Am avut noroc că la ieșire am găsit un taxi. A trebuit să mă opresc acasă. După atâta alergătură simțeam nevoia unui duș fierbinte și pe deasupra trebuia să-mi schimb vestimentația. Când am coborât în stradă, alt ghinion. Am așteptat în zadar să apară un taxi. A trebuit să iau tramvaiul și uite așa am întârziat zece minute.

- Ce-i cu tine, Radule? Te știam un om punctual.

Fetele te așteaptă de zece minute. Cu aceste vorbe m-a întâmpinat Doru. La auzul cuvântului „fetele” m-au copleșit emoțiile și mi-am zis – până aici ți-a fost Radule! Acum să te vâd!

- Uite ce-am pățit cu taxiul și i-am relatat, acolo, în antreu, mai tare, ca să audă și fetele, cât am așteptat după un taxi. N-am pomenit o iotă despre alergătura pricinuită de flori și de cofeturi.

Am intrat în cameră. În stânga, lipit de perete, un șifonier negru, în dreapta o sofa acoperită de o pătură galben-uni, iar în mijlocul camerei o masă rotundă și patru scaune cu spătar înalt.

- Sărut mâna, sărut mâna! Am încercat eu să-mi ascund emoțiile cu o voce cât mai firească.

- Hai, doctore, hai. Te așteptăm de un veac!

O voce bitonală, rugoasă, tremurândă și sacadată, o voce încărcată de nicotină mi-a atras atenția. Doamna care mă aștepta de un veac, avea în mână o sîpcă de chihlimbar cu o țigară înfiptă în capul ei. Fața și mâinile erau pline de cloasme maronii, iar degetele, contorsionate de inflamația articulațiilor, țineau cu greu portțigaretul. Era corpulentă și îmbrăcată cu o bluză multicoloră. Mă privea lung și căutător peste rama neagră și groasă a ochelariilor care se sprijineau pe vârful nasului.

- Lasă-l, soro... să-și tragă suflul. Nu vezi... ce tinerel... este și încărcat cu... bunătați, cred eu.

Vorbirea celei de-a doua doamnă era fără nuanțe, monotonă, rară, întreruptă de pauze. Era „puțină” la trup. Sub bluza neagră se contura un bust fără forme. Mâinile erau descarnate, spațiile dintre metacarpiene erau adânci, iar degetele, și la ea, erau contorsionate de reumatism.

- Hai, vorbește, Aglaio. Nu te mai uita așa lung la tinerel, să nu-l deochi. Ai să-l vezi toată după-masa. Deschizi sau nu deschizi jocul? A treia jucătoare cu părul

alb, avea o față inexpressivă, plină de riduri adânci care-i tăiau fața în lung și în lat. Purta pe nas un pince-nez cu rame aurite iar în mâna stângă ținea cincii cărți de joc, în evantai, care tremurau ritmic, parckinsonian, odată cu degetele ei.

Este stângace și suferă de boala Parkinson, mi-am zis. Doamne, Dumnezeule, unde am ajuns? Ce iluzii mi-am făcut cu fetele, cu actrițele de la Teatrul Național, și unde m-am pomenit, într-un azil de bătrâni.

După ce Doru a făcut prezentările, ochii mi-au căzut pe pot. Pe masă era o grămadă de nasturi de diferite mărimi și culori. Or fi jetoane, mi-am zis, și imediat am întrebat mai în glumă, mai în serios:

- Și cât este miza jocului?

- Ca la Monte Carlo, doctore. Nasturele valorează o mie de dolari. Uite, până acum am câștigat atâția dolari că pot să-mi cumpăr o vilă în Beverly Hills. Hai, stai jos și să începem jocul, în patru va fi mai spectaculos. Cum ți-ai închipuit că ne permitem să jucăm pocher pe bani. Ne-am pensionat acum 25 de ani și banii din pensie nu ne ajung de la o lună la alta. Acum nu ne mai știe nimeni, nu ne mai vizitează nimeni, nu ne mai aplaudă nimeni. Din când în când ne adunăm aici, la Doru, și în cursul jocului de pocher, pe nasturi, ne mai aducem aminte de câte un succes, de câte un turneu sau de câte o poznă. Uită-te bine la noi, acum suntem nimeni. Cu o lună în urmă am vrut să intru în teatru, dar portarul m-a oprit.

- Ce faci, babo, pe aici? s-a răstit întrebător la mine portarul. Moartea te caută pe acasă și tu umbli în dorul lelii!

- Sunt Maria...

Numele meu n-a avut nici o rezonanță în mintea și în sufletul portarului. Mi-am aruncat privirea pe zidul din stânga foaierului și am văzut fotografia mea. Între noi două s-au interpus implacabil cincizeci de ani. Am pus capul în pământ și, umilită de vârstă și de portar, am pornit spre casă cu bucurie și speranță în suflet că voi întâlni moartea, pentru că așa mi-a adus la cunoștință ușierul.

După ce am intrat la Doru și am văzut despre ce este vorba, m-a apucat disperarea și rușinea de farsa ce mi-a jucat-o neînțelegerea, dar mai ales de comedia burlescă și de situația amuzantă în care mă aflam. Dar după ce am auzit-o pe Maria, după ce vorbele ei m-au dumirit, am știut că sunt un om norocos și că prezența și gestul meu este de bun augur.

- Uite, soro, Joffre și mascotte și cremșnituri. Uite câte bunătați ne-a adus doctorașul nostru. Și o cutie de fondante. N-am mai văzut așa ceva de foarte mulți ani. Le-am uitat și gustul.

Când au văzut florile s-a făcut o liniște solemnă și apoi anevoie încerca fiecare să se ridice în picioare. Primele două cu mult efort, sprijinindu-se cu mâinile de masă și împingând de câteva ori scaunul cu piciorul, ca să își facă loc. Pe a treia a ajutat-o Doru. A prins-o cu ambele mâini de subsuori iar cu piciorul drept a îndepărtat scaunul. S-a auzit o scurtă icnuitură apoi Doru a așteptat până când doamna și-a găsit echilibrul.

Când am început să le împart buchetele de flori am observat că se făcuseră palide. Tâmpetele li se zbăteau. Ochii li se scaldau în lacrimi și luaseră o expresie ciudată. Bărbia le tremura. Doreau să spună ceva, dar vorbirea le era înecată în gâtje. Când au primit florile, fiecare s-a aplecat de câteva ori în semn de mulțumire cu buchetul strâns la piept cu ambele mâini. Cred că imitau gestul de odinioară, de pe scenă. Doru a început să aplaude. După ce am împărțit florile, am aplaudat și eu. Aveam senzația că bățiile repetate din palme evocau rechemarea lor în scenă. A treia actriță și-a scos cu efort batista din mâneca bluzei și a început cu greu, cu mâna-i tremurândă, să-și steargă obrazul de lacrimi.

Într-un târziu actrița cu voce bitonală, rugoasă, tremurândă și sacadată, cu vocea încărcată de nicotină, actrița care mă aștepta de un veac, a rupt tăcerea. Cu bărbia tremurândă, după ce și-a șters și ea cu dosul palmei lacrima de pe obraz, vădit emoționată, atât a putut să articuleze:

- Îți mulțumim, domnule. Ești un domn, domnule.

Am simțit și eu lacrima în ochi. Lacrimă din lacrimi, mi-am zis.

Da, este bine! Este foarte bine că am venit! Este foarte bine ce am adus!

Flori pentru actrițe

Flori și amintiri.

Flori și mulțumiri

Flori și regrete

Flori și gratitudini

Flori și melancolie

Flori și duioșie

Flori fără speranță.

Flori de sfârșit

Flori și lacrimi

Flori din inimă

Domnule, ești un domn, domnule.

Dinspre Est spre Vest

(Continuare din pagina 1)

ale contagiunilor și corespondențelor între literatura română și literatura universală. Miza cărții este, cum precizează, de altfel, autorul, „*comparatismul literar, punerea în evidență a unor relații, similitudini și reciprocități literare și culturale*”. E limpede că atuuul cărții lui Mircea Popa provine din apelul la sursa primă, la documentul de arhivă sau la articolul de gazetă, surse dintre cele mai credibile, capabile să scoată în relief „cazuri” ale literaturii române, să lumineze din unghiuri noi un anumit aspect al operei literare, să redea în mod optim amprenta particulară a unui context literar. Transgresarea, prin intermediul demersului comparatist și istorico-literar, a limitelor dintre literaturi, conduce la elaborarea unei viziuni unitare asupra circulației unor mituri, motive și modalități estetice, în ciuda diversității temelor abordate, pe care chiar titlurile cărții le sugerează (*Pădurea spânzuraților în limba turcă, Avangarda românească și scriitorii maghiari, Contacte culturale româno-slovice, Nichifor Crainic – experimentul vienez, Italia văzută de călători români din Transilvania, Giuseppe Ungaretti în spațiul literar românesc, F.T. Marinetti și avangarda românească, Descoperirea Spaniei, Din relațiile noastre cu Anglia*).

În *Etape în receptarea literaturii bulgare în România: presa din Transilvania între 1848-1918*, cercetătorul inventariază etapele de incidență ale raporturilor culturale și literare dintre români și bulgari, încercând să identifice prezența și funcționarea afinităților între cele două literaturi, așa cum sunt ele reflectate în presa românească din Transilvania între 1848 și 1918. Un studiu amplu, pregnant prin documentare și resurse interpretative, e *Italia văzută de călători români din Transilvania*. Subliniind „încărcătura sentimentală aparte” pe care a reprezentat-o Italia pentru români, Mircea Popa evocă figurile unor intelectuali români care au călătorit prin Italia, lăsând impresii de călătorie de mai mică sau mai mare relevanță a reprezentării (Ion Codru-Drăgușanu, August Treboniu Laurian, Victor Păcală, I.T. Mera, Ioan Russu-Șirianu etc.). În *Giuseppe Ungaretti în spațiul literar românesc*, sunt reunite comentariile cele mai avizate ale receptării operei lui Ungaretti (Al. Balaci, A.E. Baconsky, Gheorghe Lăzărescu, Marin Mincu, Marian Papahagi), circumscriindu-se relațiile, vizibile, sau inaparente dintre poetul italian și cultura românească. Desigur, demne de interes sunt și însemnările despre *Miorița în ladină*, despre *Petőfi la români*, sau despre *Emile Verhaeren – poetul „orașelor tentaculare”*, studii deloc aride sau terne, ce se remarcă prin bogăția informațiilor, prin precizia detaliilor și pregnanța asocierilor tematice sau culturale.

Criticul V. Fanache surprinde, cu acuratețe, calitățile stilului și ale demersului istoricului literar Mircea Popa, „un nume care se impune prin calitatea scrisului său, prin diversitatea temelor abordate, prin capacitatea lui de a cuprinde într-o desfășurare, aș zice fără rival, aproape tot ce este important în literatura română. Mircea Popa știe să păstreze viu gândul vieții noastre românești”. Reușind să acumuleze o zestre bibliografică impresionantă, Mircea Popa lasă impresia unui alergător de cursă lungă, angajat într-o întrecere în care se regăsesc din ce în ce mai puțini competitori.

Suntem alături de prietenul și colaboratorul nostru, poetul Gheorghe Botezan, la trecerea în neființă a mamei dragi.

Redacția

MEMORIA TIPARULUI - Mărturii ale presei mureșene de altădată

La băi în Mureșul interbelic

de Angela Măgherușan Precup (angelaprecup@yahoo.com)

Încă din perioada interbelică, Sovata a reprezentat una dintre principalele atracții turistice ale județului Mureș. O ilustrează apariția frecventă a stațiunii în gazetele locale ale perioadei, în articole printre ale căror rânduri se întrevăde doza inevitabilă de mândrie a autorului, amplificată într-un context precum cel al vizitei Reginei Maria la Sovata, în august 1926: „La Sovata organele administrative i-au ridicat o frumoasă poartă de triumf împodobită cu ghirlande de brad, flori și steaguri tricolor, unde o aștepta un imens număr de domne și domni dela băi, precum și populația comunei Sovata. [...] Sosirea M. Sale Regina Maria în județul nostru înseamnă că-i dă o atenție deosebită, ridicând astfel prin prezența Sa băile Sovata la rangul de băi mondiale.”

În zona Reghinului, publicitatea prezentă în presa perioadei interbelice evidențiază concurența care exista între Băile de la Idecu de Jos și cele de la Jabeși, ambele interesate în primul rând în atragerea publicului din imediata apropiere, fapt pentru care cele două întreprinderi își promovau intens serviciile prin intermediul ziarelor reghinene *Sămănătorul* (1925-1938) și *Credința* (1933) și abia apoi prin intermediul ziarelor care apăreau în capitala județului. Iată un astfel de exemplu în paginile *Sămănătorului* din 1930: „Băile de iod și sare din Idecu de Jos sunt deschise dela 1 Mai până la 1 Octombrie 1930. Ele vindecă complet reumatismul și boalele femeiești. Băi și camere eftine. Zilnic curse de autobus dela Reghin la Idecu de Jos și retur. Deslușiri detaliate la Dl. Emil Wachner, comerciant Reghin, sau la Direcțiunea Băilor.”² Spre deosebire de *Sămănătorul* care prin caracterul său de „foaie cultural-politică” beneficia, pe lângă veniturile din publicitate, de resurse

suplimentare pentru a-și asigura apariția, *Credința* era un ziar independent și deci mai dependent de încasările din publicitate. Acest lucru se reflecta între altele, în alegerea redactorilor *Credinței* de a publica uneori pe aceeași pagină reclamele unor întreprinderi concurente așa cum erau Băile de la Idecu de Jos și cele de la Jabeși. Regăsim o astfel de dispunere în numărul 3 al *Credinței*, în care reclama Băilor de la Idecu de Jos se alătură unui anunț publicitar prin care „Direcțiunea Băilor Jabeși anunță deschiderea băilor de sare, iod, pucioasă cu începere dela 14 Maiu 1933.”³

Dealfel, „targetarea” geografică (după cum am numi-o azi) a publicității cu caracter turistic și balnear era justificată și de problema transportului, care făcea ca publicul mureșean să răspundă la o ofertă sau alta în primul rând în funcție de accesibilitatea respectivului obiectiv. Astfel, dacă Băile de la Idecu de Jos și Jabeși atrăgeau în special reghineni, băile din Târgu-Mureș se adresau în special populației orașului, promovându-și oferta în paginile unor ziare locale precum *Viitorul Mureșului* sau *Orașul*, gazeta oficială a municipalității. În 1925 de pildă, exploatând relația preferențială dintre gazeta liberală *Viitorul Mureșului* și primarul cu afinități liberale Emil Dandea⁴, noul chiriaș al Băilor de aburi din Târgu Mureș (proprietatea orașului) anunța cu aplomb investițiile făcute în modernizare: „Subsemnatul aduc la cunoștința onor. Public că după o jertfă materială de peste 400.000 lei cheltuieli avute cu repararea, curățirea și instalarea în modul cel mai confortabil a Băilor de aburi și puțină, proprietatea orașului Târgu-Mureș ale cărui chiriaș sunt, am putut ajunge data punerii acestor băi la dispoziția publicului. Atât pentru acoperirea jertfei

materiale de mai sus, ca și pentru a putea ridica această instalație la nivelul sanitar și reconveniență la care este chemată am solicitat fixarea prețurilor biletelor pentru aburi la lei 30, iar pentru puțină la 25 lei.”⁵

Atracția băii de aburi trebuie să fi fost și la Târgu Mureș cea surprinsă de Constanța Vintilă-Ghițulescu în descrierea generală a acestui gen de edificii interbelic în care „înaintea curățeniei se află desfătarea, înaintea igienei se află plăcerea. În încăperi mici și strâmte, un amestec între saună și baie, 10-12 trupuri deodată sunt îmbăiate de către băieși. [...] Baia nu este numai un prilej de curățenie, ci și de petrecere. Clienții se bucură de întâlnire che- fuind în sala de îmbrăcare ceasuri bune, cu lăutari, cu gustări, cu băutură.”⁶

Concurența locurilor de des-tindere nu lipsea însă nici la Târgu-Mureș. Locuitorii orașului aveau la îndemână alternativa complexului balnear de la Sângeorgiu de Mureș, foarte accesibil din punctul de vedere al transportului dar mai puțin atractiv din punctul de vedere al calității serviciilor, după cum nota *Drum drept* în 1937: „După ce că aceste băi sunt o adevărată caricatură neizbutită a unei serioase stațiuni balneare, cu instalațiuni primitive, mai au și un serviciu care lasă de dorit din toate punctele de vedere.”⁷ Către 1940 însă, calitatea serviciilor oferite de Băile Sângeorgiu de Mureș era îmbunătățită considerabil, conform unui articol laudativ al ziarului *Glăsur Mureșului*, care consemna că „apa se primenește în mod sistematic în permanență prin conductele dela isvorul principal. Parcul și grădina cu flori s-a amenajat cât se poate de frumos. [...] Ceea ce lipsea la această stațiune balneară, în sezonul acestui an este desăvârșit cu hotelul din nou edificat și mobilat cât

de poate de modern.”⁸ În curând, Băile de la Sângeorgiu de Mureș vor atrage tot mai mulți vizitatori din țară, inclusiv personalități ale perioadei precum Ana Pauker și alți reprezentanți ai noii „burghezii roșii” care începând din anii '50 frecventau aceste băi, beneficiind de camere speciale rezervate și de un tratament aparte.⁹

O altă atracție majoră pentru târgumureșeni era și ștrandul orașului, sau baia de vară cum era denumită în epocă, construită în 1923 conform publicației oficiale a primăriei, Orașul, care descria ștrandul din vecinătatea turbinei electrice ca având toate dotările moderne ale perioadei: 135 de cabine, 2 casierii, garberobă, „bărbierie”, frizerie de dame și „6 closete igienice cu apă, precum și o hală comună de desbrăcat, cu 105 despărțăminte prevăzute cu broască Wertheim. [...] Alimentarea cu apă a acestui bazin se face din canalul superior, cu o vărsare de 10 litri apă pe secundă, așa încât conținutul bazinului se împăpătează zilnic, aproximativ de două ori.”¹⁰

Asigurările autorităților par a fi fost insuficiente însă pentru a îndepărta îngrijorarea unui temperamental ziarist al orașului, Vladimir Nicoară, indignat în 1924 de pericolul reprezentat de ștrand pentru morala locuitorilor fermeceți de atracțiile acestuia: „Pudicitatea omenească sub influența obiceiurilor și moralei moderne, a căpătat atâta flexibilitate încât la un moment dat nu mai poți ști care sunt limitele decenței. Odată cu zilele călduroase provocatoare de multiple și variate transpirații fizice și morale, apa rece – chiar dacă ar fi murdară – începe a fi căutată cu multă căldură. De la copiii cari sunt duși de mână și până la bătrânii cu articulațiile anchilozate, de la fetița necunoscutoare a anatomiei umane și până la

femeia care se trudește amar să ascundă ravagiile fizice și morale imprimate de neînduratul timp, toți și toate, cu o febrilă grabă se reped la așa numitul «ștrand», un proaspăt barbarism care-și caută împământarea în limba română.”¹¹

1. P. F., *Majestatea Sa Regina Maria la Sovata*, în *Glăsurul poporului*, Reghin, anul IV, nr. 31, 5 august 1926, p. 1.

2. *Reclamă Băile de iod și sare din Idecu de Jos*, în *Sămănătorul*, Reghin, anul VI, nr. 9, 20 mai 1930, p. 2.

3. *Reclamă Băile Jabeși*, în *Credința*, Reghin, anul I, nr. 3, 16 mai 1933, p. 5.

4. Membru al Partidului Național Liberal abia din 1926 (la sfârșitul primului său mandat de primar al Târgu-Mureșului deținut între 1922-1926), Emil Dandea a devenit președinte al organizației liberale mureșene la sfârșitul anului 1934, în urma Congresului județean al Partidului Național Liberal Mureș, desfășurat în 23 decembrie 1934 (*Glăsur Mureșului*, anul I, nr. 5, 25 decembrie 1934, p. 3).

5. *Publicațiune*, în *Viitorul Mureșului*, Târgu Mureș, anul I, nr. 11, 15 noiembrie 1925, p. 4. Comparativ pentru valoarea acestor taxe de intrare, prețul unui număr de ziar era la Târgu-Mureș de 1-2 lei în aceeași perioadă.

6. Constanța Vintilă-Ghițulescu, *Baia, butoiu și puțină*, în *Dilema veche*, anul VII, nr. 334, 8-14 iulie 2010, p. 10.

7. *Anomaliile dela Băile Sân-Gheorghe de Mureș*, în *Drum drept*, Târgu Mureș, anul II, nr. 11, 8 august 1937, p. 3.

8. Nic. Oprea, *Sezonul dela stațiunea balneară Sângeorgiu*, în *Glăsur Mureșului*, anul VII, nr. 245-46, 5 iulie 1940, p. 4.

9. Nicolae Balint, *Ana Pauker la Băile Sărate din Sângeorgiu de Mureș*, în *Ziarul de Mureș*, anul VIII, nr. 455, 30 mai – 5 iunie 2011, p. 13.

10. *Descrierea pe scurt a nou construitei băi de vară a orașului*, în *Orașul*, Târgu Mureș, anul I, nr. 12, 15 iulie 1923, p. 1.

11. Vladimir Nicoară, *Obiceiuri și Tipuri. Ștrand*, în *Mureșul*, Târgu Mureș, anul III, nr. 16, 6 iulie 1924, p. 1.

Societatea anilor '60 văzută prin intermediul filmelor

de Mădălina Pojoga

Anii '60 au fost și vor rămâne unii dintre cei mai tumultuoși ai secolului XX. O perioadă în care societatea era într-o continuă schimbare iar tinerii erau mai mult decât niciodată conștienți de ceea ce se întâmpla în jurul lor.

Muzica a fost un factor important deoarece a reprezentat un mijloc de eliberare dar și de protest. În tot acest timp, filmele realizate în acea perioadă au reușit să contureze această societate într-un mod subtil, dar care peste ani s-au dovedit a fi de o importanță istorică pentru anii '60.

Se poate spune cu ușurință că Londra în anii '60 era un fel de Mecca pentru toți tinerii care doreau să fie acolo unde se întâmpla totul. Regizorul Michelangelo Antonioni a reușit cu filmul său mult aclamat *Blowup* din 1966 să ofere o mică incursiune în acest univers. Realizând un portret viu al anilor '60, filmul captează o zi din viața unui fotograf (care la acea vreme era mai important decât un star rock) care este martor la o crimă în timp ce fotografia un cuplu de necunoscuți. El mărește fotografiile (blowup), acest proces devenind o meditație la granița dintre realitate și imaginație. Antonioni va include în acest film petreceri, muzică rock (prezența cunoscutei trupe The Yardbirds) într-un peisaj urban stilizat inspirat de culorile Pop-Art-ului. *Blowup* este un film despre realitate și cum o percepem sau cum credem că o percepem.

Un alt regizor care s-a aventurat în această lume a fost Jean-Luc Godard cu filmul *Sympathy for the devil* din 1968. Filmul prezintă o zi în studio a trupei Rolling Stones care înregistrează melodia care poartă numele filmului. Scenele lungi sunt întrerupte de secvențe în care o fată scrie mesaje politice pe clădirile Londrei. Deși filmul nu a fost o reușită,

iar ideea nu cea mai bună, e un mijloc excelent de a vedea o trupă atât de cunoscută în mijlocul procesului de creație.

O altă încercare de a surprinde societatea anilor '60 a avut-o Joe Massot cu filmul *Wonderwall* din 1968. Cu o coloană sonoră compusă de cunoscutul membru al trupei The Beatles, George Harrison, filmul prezintă o variantă destul de psihedelică a Londrei. Filmul relatează povestea unui om de știință care devine fascinat de vecina lui, Penny Lane, un tânăr model care ziua are ședinte foto, iar seara ține petreceri. Designul este foarte important, apartamentul fotomodellului fiind decorat în tonuri psihedelice, puternice, atât de specifice acelor ani. *Wonderwall* e un film excentric în care prezența personalităților din acea perioadă ca Jane Birkin și Suki Potier aduc un mare plus filmului.

Filmul care a încheiat perioada londoneză a fost *Performance* din 1970 în regia lui Nicholas Roeg și a artistului avangardist Donald Cammell. La Londra, în timpul fierbinților anilor '60, Chas, un gangster care fuge de tovarășii lui după ce l-a ucis pe unul dintre ei, se refugiază într-o casă de oaspeți a unei vedete rock interpretată de Mick Jagger. Cu un stil întretăiat, regizorul face apel la flashbackuri, dar și la secvențe premonitorii. Anita Pallenberg împreună cu Mick Jagger, dar și drogurile și o criză de identitate alimentează acest film-cult clasic.

Dacă în Anglia totul era psihedelic, în Franța anii '60 au fost portretizați cel mai bine de regizorii Noului Val Francez ca Francois Truffaut sau Jean-Luc Godard.

A bout de souffle din 1960 regizat de Jean-Luc Godard, film manifest al Noului Val, este unul original și spontan. Un thriller care nu urmărește tensionarea atmosferei, ci desc-

rie un cuplu în căutarea unei noi definiții ale iubirii. Filmul conține referințe la cultura pop și a devenit celebru pentru dialogul improvizat, tăieturi de montaj inventive și filmare fără cameră fixă.

Tot în filmele Noului Val, aspectul politic a avut o mare importanță. Dacă în *Le Petit Soldat* (1963) este abordată problema războiului din Algeria, în *Pierrot le Fou* (1965) și *Masculin Feminin* (1966) se poate observa atitudinea francezilor împotriva războiului din Vietnam. Totul a culminat cu filmul *La Chinoise* (1967) în care fiecare personaj își prezintă punctul de vedere în privința revoluției culturale din China realizată de Mao Zedong, Războiul Rece dintre Statele Unite ale Americii și URSS, dar și implicarea americanilor în războiul din Vietnam.

Un regizor de un realism radical și cu o viziune de cinematografie independentă, Dennis Hopper a realizat în 1969 *Easy Rider*, un film reprezentativ al culturii americane. *Odiseea motocicliștilor* îi are în prim-plan pe Billy (Hopper) și Wyatt (Peter Fonda), inteligent botezați după personaje de western caracterizați de cele trei caracteristici ale contraculturii anilor 1960: sexul, drogurile și rock'n roll-ul. Protagonistii pornesc în căutarea unei Americi, dar la sfârșit mor deziluzionați. Un film improvizat, cu dialoguri originale care fac din acest road movie o capodoperă.

Priviți din mai multe unghiuri, anii '60, fie psihedelici, fie abordând aspecte politice, au fost o contracultură care a influențat până în ziua de azi. Împreună cu muzica, filmul a realizat un portret realist al societății anilor 60 care va trece cu siguranță testul timpului.

Rochia de puf

de Mediana Stan

A fost odată ca niciodată. A fost odată un împărat care avea o fată frumoasă. Ei și bineînțeles că împăratul vroia să-și mărite fata cea frumoasă cu cel mai frumos și mai viteaz cavaler din împărăția lui și din împărățiile învecinate. Astfel că începură turniruri lungi pe care fata le urmărea cocoțată în turn, însoțită de cele zece doamne de onoare din suita ei și plictisindu-se de moarte. Doamne, cum sunau spadele! Și ce răcnete! Ade-sea prințesa își ascundea fața îngrozită pe umărul doamnei din spatele ei care își ferea privirea întorcându-se și îmbrățișând-o pe doamna următoare și tot așa până la ultima doamnă care îmbrățișa zidul netencuit.

Trecură câțiva ani până când în sfârșit apărură un cavaler care îi învinse pe toți ceilalți la tragerea cu arcul, la aruncarea sulitei și la cursa de care. Își înălță ochii către turnul în care stătea prințesa împreună cu cele zece doamne și recită un poem dedicat ei. În poem era vorba despre un trandafir care creștea într-un turn și care se înțelegea că nu putea fi altul decât prințesa. Fetei îi dădură lacrimile și își aruncă năframa către cavaler, semn că își găsisese alesul.

- Mă bucur, fiica mea, zise împăratul în timp ce viteazul stătea îngenucheat în fața ei, că ai știut să-l alegi pe cel mai merituos dintre cei mai merituoși... și alte vorbe de acest fel pe care fata nici nu le mai auzea, de emoție.

Ea îi întinse mâna cavalerului iar acesta se ridică. După un ospăț bogat ieșiră să se plimbe pe sub bolțile de trandafiri. Fata băgă de seamă că alesul ei era foarte chipeș dar vocea lui era spartă și vorbea numai despre săbii, cai și ultimele turniruri. Prințesa profită de tăcerea lungă dintre două cuvinte și spuse:

- Recită-mi din nou, te rog, poemul acela atât de frumos cu turnuri și trandafiri! Cum l-ai compus?

- Oh, spuse el, m-am chinuit o vreme, draga mea, să-l învăț pe dinafară și să-l recit, am angajat trei profesori pentru asta... da, și mie îmi place... că e cu turn. Ador escaladele... saltul din turn pe cal...

- Dar măcar ai știut să-l alegi!

- Calul?

- Nu, poemul...

- Oh, nu am avut vreme, în timp ce îmbânzeam un armăsar pur sânge, profesorii mei au căutat într-un morman de cărți și au găsit că este poemul cel mai potrivit cu situația...

Prințesa nu mai putea să dea înapoi, cu sufletul greu trebui să-și aleagă rochia de mireasă. Ea intră împreună cu doamnele într-o sală în care atârnavă de tavan până jos o mulțime de mătăsuri în toate nuanțele de alb și pentru a o înveseli, doamnele începură să se joace ascunzându-se printre ele și vălurindu-le. Prințesa se luă și ea cu joaca, smulse un vâl și îl puse pe umeri. Zboor! Zboor! striga în pași de dans cu doamnele după ea când se ciocni de un băiat și căzură amândoi trăgând peste ei o mulțime de țesături.

- Cine ești tu? întrebă prințesa luptându-se să iasă de sub mătăsuri.

- Eu sunt maestrul croitor, prințesă, însărcinat să-ți fac rochia de mireasă. Dar întâi trebuie să te scot de aici!

- Și pe noi! Și pe noi! chicoteau doamnele încurcate în voaluri prin toată sala.

În sfârșit reușiră să iasă cu toții din valurile de mătase. Atunci prințesa văzu că maestrul croitor era un băiat cam de vârsta ei. Se așezară cu toții la o masă și el începu să deseneze tot felul de rochii, care mai de care mai frumoase și mai bogat împodobite. Prințesa bătu din palme și împreună cu doamnele aleseră rochia care le plăcu cel mai mult.

- Am să-i fac o căptușeală din puf, și am să-i pun dantele... zise maestrul.

El o desenă apoi pe prințesă îmbrăcată în rochie, ca ea să vadă cum va arăta mireasă, apoi începu lucrul. Un pictor fu chemat la castel și pictă după acel desen un tablou care avea să fie așezat în sală. Însuși împăratul veni și spuse că rochia trebuia să aibă o trenă lungă de o milă care va fi ținută de o mie de fete de aceeași vârstă cu fiica lui, cele mai frumoase din împărăție. Prințesa își petrecea cea mai mare parte a zilei într-o sală plină de țesături, desene și tot felul de ustensile de tăiat și cusut, alături de maestrul croitor iar când cavalerul o chema să se preumbe împreună, îi trimitea vorbă că este ocupată cu pregătirile de nuntă, sau mergea la brațul lui cu chipul întunecat și cu gândul aiurea.

Într-o zi, pe când ea stătea ca de obicei nemișcată iar maestrul croitor cosea rochia pe tru-

pul ei, împăratul, căruia i se șoptise câte ceva la ureche, dădu buza în sală și îi surprinse pe cei doi sărutându-se. Împăratul se mânie foc și vru să-l arunce pe maestrul croitor în temniță chiar atunci, dar dregătorii îi atraseră atenția că rochia prințesei era gata doar pe jumătate și nimeni nu va mai putea coase o astfel de rochie, așa că cel mai bine ar fi să aștepte până o va termina.

Maestrul croitor fu judecat și condamnat să i se taie capul chiar când va avea loc ceremonia de nuntă. Prințesa nu mai fu lăsată să-l vadă iar în locul ei îi trimiseră o fată de aceeași statură.

Când doamnele îi aduseră rochia, prințesa izbucni într-un plâns amar. Ele o îmbrăcară și o gătiră, trena fu prinsă de rochie iar cele o mie de fete, cele mai frumoase din împărăție, stăteau alinate la poarta palatului așteptând-o să iasă.

Maestrul croitor fu scos din temniță.

- Care este ultima ta dorință înainte de moarte? îl întrebă un dregător, în silă.

- Să mă duceți în turn să văd și eu alaiul de nuntă.

- Dorința ta este o insultă la adresa prințesei...

Un alt dregător îi șopti ceva primului dregător din care se putu auzi doar respectarea legii.

- Prea bine, duceți-l în turn!

Băiatul fu dus în turn și lăsat să privească în voie alaiul cel strălucit. Deodată un vânt suflă dinspre mare și umflă rochia prințesei făcând-o de câteva ori mai mare iar prințesa își luă zborul ca o pasăre albă, lăsând trena în mâinile fetelor. OH! Zboor! Zbooor! strigă ea. De acolo de sus își căută cu privirea iubitul și îl zări în turn. Își mișcă brațele și picioarele și văzând că putea să se îndrepte încotro voia, trecu iute pe lângă turn iar băiatul se prinse de piciorul ei. Ea zbură mai departe cu el agățat de picior, tot mai sus, către mare. Împăratul nu știa cum să-i împiedice să fugă. Cum după ceremonie urma să aibă loc un turnir, iar arcașii stăteau pregătiți, le făcu semn să tragă. O ploaie de săgeți se îndreptă spre ei dar se înfipseră doar în faldurile de puf. Vântul îi purtă spre larg și căzură în largul mării. Niște pescari îi pescuiră din apă și îi duseră pe un țărm depărtat. Și acolo trăiră fericiți până la adânci bătrâneți.

SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL

Păpădii în lumea virtuală

„Păpădii” este o carte de poezii pentru copiii de toate vârstele, apărută la editura online Liternet, scrisă de Mediana Stan și ilustrată de Răduț Melinda, realizată sub sponsorizarea firmei Reea din Târgu-Mureș. Poate fi descărcată de oricine cu un click intrând pe adresa de internet a editurii: <http://editura.liternet.ro>.

Cartea conține aproximativ 25 de poezii cu ilustrații, în care personajele, în mare parte animale imitând oamenii, trec prin întâmplări firești, cunoscute, alunecând pe nesimțite în fantastic sau fac diverse treburi gospodărești, totul fiind înfățișat prin acțiuni concrete, descrise cu exactitate. Castorul își confecționează cu trudă o plapumă și o greșește prea scurtă, șoarecele lutehrian taie stof pescuind în același timp iar pelicanul îl ajută: „Strânge sârma cu un clește, Scoate din cârlig un pește,” iar în „Balul verii”, șoarecele Dinți de Smalț are ca rival pentru zâna Iris focul, cu o sută de picioare, pe care îl amenință cu... cu ce altceva decât cu apă! făcându-l să dea înapoi din fața zânei.

Elemente de retorică și argumentare

Autor: Eugeniu NISTOR

Editura Universității „Petru Maior” Târgu-Mureș

Parcurgând filele acestei cărți asistăm la o atentă investigație și la o nuanțată descriere a elementelor, mijloacelor și metodelor prin care ființa omenească, în toate timpurile și pretutindeni, și-a făcut cunoscute prin cuvânt păsările existențiale și năzuințele ei, individuale și colective - determinate, permanente, de necesitățile stringente ale conviețuirii „în cetate”!

Logica faptelor istorice, analiza, critica și hermeneutica filosofică sunt „filtrele” instrumentarului științific la care recurge Eugeniu Nistor pentru cercetarea în detaliu a regulilor de bază ale oratoriei, începând de la antică - stăruind, îndeosebi, asupra tratatului de retorică al lui Aristotel -, până în contemporaneitate, la Școala din Bruxelles și Grupul μ. Demersul narativ poartă amprenta inconfundabilă a unui fin analist al fenomenului comunicării, care s-a afirmat, prin cărțile și studiile publicate, atât ca autor de literatură cât și ca redevabil scriitor de filosofie; iar această nouă carte a lui se constituie într-o sinteză pe deplin încheată și lămuritoare a complexului fenomen de comunicare și argumentare, răspunzând și nevoilor practice curente, dată fiind sărăcia bibliografică în domeniul retoricii și, respectiv, al neoreticilor.

(Acad. Alexandru SURDU)

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura „MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro**

Colegiul onorific: **Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU**

Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**

Redactori-colaboratori: **Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, I. SUCIU MOIȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECU, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN**

Adresa de corespondență: **Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro**

Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa **www.litart.ro**

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.

LitArt

Publicație lunară de cultură.

Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a Asociației Scriitorilor.

ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la S. C. Udvarhelyi Hirado SRL
Odorheiu Secuiesc.

Tiraj: 1500 de exemplare